

Oog in oog met de: SLANGENAREND

door Jan P. Strijbos

Onze eerste *slangenarend* zagen wij in het parasoldennenbos van Bonanza. Dat was een pleister op de wonde, want de omgeving van dit bos, waaraan ik de beste herinneringen bewaarde, stelde bitter teleur. Toen wij hier in de lente van 1951 kampeerden vormden de uitgestrekte marismas een vogeloord, waar je niet uitgekeken raakte. Er nestelden toen vele *witwangsterns*, *zwarte sterns*, *stelkluten*, *kieviten*, *tureluurs* en het bos zelf, dat ongeveer vijf km lang en gemiddeld twee km breed is, herbergde toen een groot aantal *zwarte wouwen*, die er in kolonies broedden. Wij schatten toen het aantal van deze wouwen op 60 à 70 paren. De wouwen waren er nog, maar hun aantal leek ons nu niet zo groot meer, ofschoon wij 's avonds toch nog vaak 30 à 40 stuks in de lucht zagen, als zij terugkeerden om de nacht bij de horsten door te brengen.

De marismas waren totaal veranderd. Er was geen enkele plas meer en de gehele vlakte tot onder Trebugena was nu een keiharde kleisteppe. Ook in de richting van de Gualdalquivir was alles droog. Lange rechte kanalen waren gegraven, waardoor het gehele gebied was ontwaterd, wat de vogels had verdreven. Met lede ogen keken wij naar de draglines, die hielpen het gebied in cultuur te brengen en over enkele jaren zal de tarwe vele honderden hectaren in beslag genomen hebben. Er zijn te veel draglines op de wereld, zij vormen het symbool van de ontluistering en overal waar zij verschijnen, wordt de natuur ten gronde gericht.

Die *slangenarend* vergoedde echter veel en elke dag konden wij op deze bijzonder fraaie roofvogel rekenen. Vaak zagen wij er twee bij elkaar en zij vormden stellig een paar. De guarda (jachtopziener), die de vogel goed kende, meende dat zij in het bos nestelden. Er was echter geen beginnen aan, het nest in dat uitgestrekte bos op te sporen. In het veld is een *slangenarend* vrij gemakkelijk te herkennen. Hij is belangrijk groter dan een *buizerd*, heeft langere vleugels en staart en een uilachtige, grote kop met een bijna geheel witte onderzijde en on-

dervvleugels. Ik had de soort meermalen gezien in de Ardèche en in de Camargue, maar hier leerde ik de vogel pas goed kennen. Tijdens achtereen vlogen zij boven de marismas rond, op zoek naar slangen, en hagedissen, waarbij zij ook voortdurend „bidden”. Dat langdurige bidden is een prachtig veldkenmerk en afgezien van de *torenvalk* is er geen roofvogel, die de kunst van „bidden” zo goed verstaat en zo veelvuldig toepast als de *slangenarend*. Bijzonder indrukwekkend is zijn vlucht als hij met horizontaal gehouden vleugels boven de vlakte zweeft. Dan valt sterk de lichte onderzijde op, waardoor de Fransen hem de aardig gekozen naam van Jean-le-Blanc hebben gegeven.

Na ons verblijf in het bos van Bonanza verkasten wij naar de overzijde van de Guadalquivir, een enorm uitgestrekt gebied van marismas en duinen, dat vrijwel onbewoond is en dat ik reeds kende van een vorig bezoek. Een Engelse expeditie onder leiding van lord Allambrook en Guy Mountfort was hier juist gereed gekomen met een kleurenfilm „Wild Spain”, waar zij het vorige jaar al twee maanden aan hadden gewerkt. De meeste leden van deze expeditie waren reeds afgereisd, maar Eric Hosking en enkele andere deelnemers waren achtergebleven om de laatste hand aan de film te leggen. In die laatste dagen van hun verblijf kon ik Eric Hosking vergezellen, die nu zijn dagen sleet in de schuilhut bij het nest van een *slangenarend*. De hoge stellage, welke zij bij het nest hadden gebouwd zouden zij laten staan, zodat ik daarvan gebruik zou kunnen maken. De dag dat Eric zijn schuilhut omlaag haalde, pootte ik de mijne boven op het platform, ongeveer 10 meter boven de grond. Nu moet je minstens twee en nog liever drie dagen wachten met filmen, zei Eric. De arend moet eerst wennen aan jouw schuilhut, die grijsachtig is, terwijl de mijne een groene kleur heeft. Dat maakt een groot verschil. „It is not a small bird, you know, it is an eagle. The bird is very shy”. Drie dagen zou ik de vogels met rust laten. Probeer „the Monkey” te charte-

ren, hij is de beste van alle kerels hier, had Eric gezegd. Dat was Pepe José Larios Molinares, die ik reeds had leren kennen in de zomer van 1951 en die zich toen had ontpopt als een bijzonder bruikbare assistent. Wij noemden hem toen „hombre negro”, (de zwarte man) omdat hij helemaal zwart zag. De Engelsen, waarmede hij verleden jaar en ook deze zomer weer was opgetrokken spraken van „the Monkey”, om zijn behendigheid in het klimmen. In het Spaans is dat „El Mono” en deze titel beschouwde hij niet als een scheldnaam. Wij bespraken de zaak met hem en hij verklaarde zich bereid ook de Hollander te helpen bij zijn werk. Ik huurde hem voor twee weken en hij zou ook zorgen voor een paard, waarmede mijn uitrusting kon worden vervoerd. Hij was inderdaad een pur sang woudloper, van alle markten thuis, zeer intelligent en ik kon het best met hem vinden. Hij liep steeds op blote voeten, ook door de scherpste dorens en dat wil wat zeggen, want alle struiken en planten van het maquis, dat over grote oppervlakten de bodem bedekt, zijn zonder uitzondering hard, stekelig en met venijnige dorens gewapend. Hij klom in de bomen als een gibbon, was sterk en onvermoeibaar, had een bijzonder scherp waarnemingsvermogen, sloeg op alles acht en had maar weinig behoeften.

Eén zwak had Pepe en dat was de wijn. Hij kende echter zijn zucht naar alcohol en daarom had hij zich hier in de wildernis verstopt, waar maar weinig gelegenheid was zich te buiten te gaan. Toen de Engelsen waren vertrokken en hem zijn loon hadden uitbetaald, werd de aandrang echter te groot en hij verdween naar Sanlucar de Barremeda, aan de monding van de Guadalquivir. Vier dagen bleef hij onder water. Toen keerde hij stomdronken terug. Ik liet hem zijn roes uitslapen en de volgende dag vertrokken wij vroeg naar het nest van de *slangenarend*, die nu ruimschoots gelegenheid had gehad om aan de nieuwe schuilhut te wennen.

Het was ruim twee uur rijden te paard. Pepe liep voorop, gevolgd door zijn beide honden, Cidon en Brita. De laatste was nog maar zes weken oud en als hij vermoeid raakte, droeg Pepe hem op de schouders. Hij was erg gesteld op zijn

honden en ging alleraardigst met zijn dieren om. In dat opzicht maakte Pepe een gunstige uitzondering, want de meeste honden in Spanje worden aan hun lot overgelaten, krijgen nooit enig voedsel en leiden een echt hondenleven. Cidon was een ras-konijnenvanger en voor zijn baas een grote steun, doordat hij vrijwel elke dag op een konijnenboutje kon rekenen. De konijnen waren echter niet dik gezaaid, want ook hier had de myxomatose een ware slachting aangericht. Bovendien zijn de konijnen in Spanje bijzonder pietepouterig, vergeleken bij de Hollandse duinkonijnen. Pepe hielp mij bij het omhoog brengen van mijn fotografische uitrusting en nadat ik mij geheel had geïnstalleerd en mijn camera's had opgesteld vertrok hij met paard en honden. Tegen de avond kwam hij mij weer halen op het afgesproken uur. Daartoe had ik hem het horloge van mijn vrouw meegegeven, zodat hij niet alleen op de zonnestand behoefde af te gaan. Vele dagen sleet ik in de hut en ik kon er de *slangenarenden* van zeer nabij gadeslaan, als zij op het nest, dat in een hoge parasolden was gebouwd, waren teruggekeerd. In de nestkom lag een jong van bijna drie weken oud. Het donskleed had de eerste veren. Meestal keerde de oude *slangenarend* drie kwartier nadat Pepe was vertrokken op het nest terug. Vaak kwamen zowel wijfje als mannetje tegelijk op het nest. Bij het wachten op hun terugkeer speurde ik voorzichtig de om-

Cliché Alg. Handelsblad

geving af. Zodra ik het droge roofvogelgeluid vernam, wist ik, dat zij spoedig zouden komen en enige keren gelukte het me de vogel te ontdekken in de top van een nabijstaande boom. Steeds kwamen de vogels terug met een slang, die zich tevergeefs trachtte los te werken uit de greep van de roofvogelsnavel. Dat lukte nooit en als de arend eindelijk op het nest neerstreek leefde de slang nog en kringelde om de kop en de hals van de vogel. Meestal waren de slangen tussen 50 en 60 cm lang. Slechts eenmaal herkende ik een adder. Een ander maal kwam de vogel met een grote smaragd-hagadis aandragen. Vier of vijf keer per dag werd een slang gebracht, zowel door het wijfje als door het mannetje. Dit laatste verdween vrijwel onmiddellijk nadat het de slang in de nestkom had gedeponerd.

De slangen werden steeds bij de kop vastgehouden en verschillende keren zag ik hoe een levende, zich krachtig bewegende slang plotseling volkomen verslapte. Hoe de *slangenarend* zo'n slang doodde, kon ik geen enkele keer precies volgen, al zat ik er met de neus bovenop. Geruime tijd zat de arend met de kronkelende slang in de snavel onbewogen naar mijn schuiltentje te staren met een blik uit zijn felle, oranje-gele ogen, die dwars door alles heen leek te gaan. Plotseling was de slang dood.

Nimmer zag ik een roofvogel met zulke prachtige oranje ogen, of het moet de *oehoe* zijn geweest. Als de vogel in de richting van mijn schuiltentje keek, durfde ik nauwelijks mijn oog voor het kleine kijkgaatje brengen. Ik had het gevoel, dat hij dwars door mijn tentje keek. Ook Eric Hosking had mij gezegd, dat hij zich helemaal niet op zijn gemak voelde, als de arend met zijn doordringende, scherpe ogen naar de hide zat te kijken. Natuurlijk kon de arend niet door het kijkgaatje of in de hut kijken, maar ondanks deze zekerheid, klopte het hart mij in de keel, als zijn blik op mijn schuilhut gericht bleef. Zodra de slang gedood was, begon het voeren. Het jong had dan al die tijd geïnteresseerd zitten toekijken en liet een zacht bedelgeluid horen. John Parrinder, die deel uitmaakte van de Engelse expeditie, had zowel het geluid van de oude *slangenarenden*, als dat van het jong

vastgelegd op de geluidsband. Daartoe had Pepe de microfoon in de nestboom, vlak onder het nest moeten ophangen. Zonder de hulp van Pepe was dat nimmer gelukt, want zoals alle grote parasoldenners, was de hoge en kaarsrechte stam zonder een enkele zijtak. Voor hem was echter geen enkele boom onbeklimbaar.

Bij het voeren scheurde de oude vogel telkens een klein fragment van de slang los en reikte dat met scheefgehouden kop aan het jong. Het voeren duurde steeds heel lang en altijd waren het maar zeer kleine stukjes, die uitgedeeld werden. Op een keer – de oude arend had toen vele malen een brokje aange-reikt – begon ik te tellen. Niet minder dan 232 maal trok de vogel een snip-pertje van de slang, voordat het gehele prooidier was verdwenen. Die voerbeurt duurde ruim 25 minuten. Geen enkel deel van de slang werd versmaad, ook de ingewanden en andere inwendige organen werden opgepeuzeld. Na het voeren werd de jonge arend nog vaak langdurig gekoesterd. Deze verdween dan geheel onder de borst- en de vleugelveren van de oude vogel.

De eerste dagen in de hut had ik te kampen met een zeer krachtige wind, waardoor niet alleen de stellage waarop mijn schuiltent stond, maar ook de nestboom heen en weer werd gezwiept. Dat was zeer hinderlijk bij het maken van foto's en bij het filmen. Bovendien bezorgt het je een onaangenaam gevoel, dat aan zeeziekte verwant is. De laatste dag trof ik echter prachtig weer, met volop zon.

Vervolgens zat ik drie dagen in mijn schuiltent bij het nest van een *zwarte wouw*. Ook deze voerde alleen slangen, nu de konijnen zo schaars waren. Er nestelden in dat gebied stellig meer dan honderd paren *zwarte wouwen*. De leg-sels waren echter klein. In de meeste nesten vonden wij maar één jong, een enkele maal twee. Dit was waarschijnlijk een gevolg van voedselgebrek. Gemiddeld brachten de wouwen vier of vijf slangen per dag op het nest en gerekend het grote aantal wouwen, zullen er elke dag heel wat slangen gevangen zijn. Of-schoon wij op onze tochten slechts vier maal een levende slang zagen, moet het er hebben gekrioeld van deze reptielen